

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

"Muhammedkrisen" - en politisk kamp i dansk journalistik

Berg, Clarissa; Hervik, Peter

Publication date:
2007

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Berg, C., & Hervik, P. (2007). *"Muhammedkrisen" - en politisk kamp i dansk journalistik*. AMID, Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

AMID Working Paper Series 62/2007

"Muhammedkrisen" **En politisk magtkamp i dansk journalistik**

Clarissa Berg
Cand.scient.soc

Peter Hervik
Freds- och Konfliktstudier
Politisk Antropologi
Malmö Högskola

Introduktion

Danmark er ofte blevet portrætteret som et land med et livligt demokrati og med en åbensindet og tolerant befolkning. Dette portræt er dog i høj grad blevet udfordret af globale begivenheder og en stigende indvandring, og man kan klassificere de 12 tegninger af profeten Muhammed og den efterfølgende nationale og globale krise som selve udfordringens klimaks.¹

Med denne artikel ønsker vi at se nærmere på, hvordan ytringsfrihed er blevet brugt og – vil nogle mene – misbrugt i den danske mediedækning af karikaturkrisen fra 15. januar til 15. marts 2006.²

I vores arbejde med denne problemstilling er vi ikke på noget tidspunkt stødt på nogen, der benægter Jyllands-Postens *ret* til at trykke de tolv tegninger af profeten Muhammed. Danske bladhuse, journalister og læsere udtrykker bred enighed om, at selve det at trykke tegningerne er en del af avisens ytringsfrihed som en grundlovssikret ret i Danmark. Men hvorvidt avisen skulle have trykt tegningerne, og hvad ytringsfrihed i sin kerne betyder, er spørgsmål, der skaber konflikt i den danske mediedebat under krisen. Det er en debat, der er karakteriseret ved at være stærkt politisk ladet, og en debat der afspejler

¹ Hussain et al. 1997; Nannestad 2001: 13-19

² Dette workingpaper er et foreløbigt resultat af et større forskningsprojekt. Dette projekt ledes af Afdelingen for Journalistik på Tampere Universitet i Finland og med støtte fra Sanoman Research Foundation. I projektet indgår tilsvarende undersøgelse af mediedækningen i 14 lande fordelt på fire kontinenter. De foreløbige resultater præsenteres ved en konference i april 2007 i Helsinki, hvor dette working paper udkommer i en engelsk version.

forskellige og modstridende interesser i det danske samfund.³ Vores analyse løfter sløret for et intenst og følelsesladet forhold mellem dansk journalistik og dansk politik.

Repolitiseringen af de danske bladhuse

Den danske presses professionalisme og kritiske karakter har rødder tilbage til ændringen i den politiske fire-parti-struktur i det tidlige 20. århundrede. Aviserne brød hermed med de direkte bånd til de politiske partier, og det kritiske journalistiske arbejde blev sat i fokus.⁴ Dog er resultatet af denne udvikling ikke aviser uden politiske holdninger, tværtimod har denne udvikling givet journalisterne magt til at præge den politiske dagsorden gennem deres valg af nyheder og mediedækningen af disse.⁵ Som professor i medievidenskab Stig Hjarvard (2006) argumenterer for, så indgår 'news & views' i dagens Danmark i et tæt forhold, og danske journalister er i de seneste 8-10 år blevet medspillere på den politiske scene.⁶ Som medspillere er tendensen, at ledere og nyhedsanalyser i højere grad indebærer politiske budskaber, og man kan mene, som Hjarvard argumenterer for, at de danske aviser er blevet repolitiseret.⁷ En repolitisering som karikaturkrisen er et tydeligt eksempel på, ifølge vores analyse.

Materiale

Vores analytiske omdrejningspunkt er begrebet ytringsfrihed, og hvordan ytringsfrihed italesættes i mediedebatten om de 12 tegninger. Hvilke diskurser og diskursive mønstre kan vi identificere på baggrund heraf? Som metode har vi benyttet os af "frame-analyse" inspireret af frame-analytikeren Hent de Vreese's (2002) brug af den kritiske tilgang.⁸ I vores analyse er vi interesserede i at undersøge, hvordan forskellige aktører italesætter og sponsorerer forskellige frames eller forståelser af ytringsfrihed, som man kan kalde det, for at afdække, hvilke interesser der er på spil i de enkelte aviser.

Udvælgelsen af materialet

En søgning på vores nøglebegreb i den danske avisdatabase i perioden 15. januar til 15. marts 2006 giver et resultat på 12.115 artikler for søgningen "Muhammed"

³ Larsen og Seidenfaden 2006

⁴ Knudsen 1995: 157-164

⁵ Dahl 2001: 3-15

⁶ Hjarvard 2006: 45-52

⁷ Hjarvard 2006: 46. Denne tendens kan også forklares ud fra en ren forretningsvinkel, hvor aviserne bruger deres politiske standpunkter til at tiltrække læsere.

⁸ Vi er inspirerede af frameanalytikeren Hent de Vreese's brug af den kritiske tilgang: "Scholars in the critical tradition see news selection and news framing as intentional exclusion of some information and intentional inclusion of others. Within the critical approach much emphasis is placed on sponsors of frames suggesting that, for example elite frames dominate media coverage" (de Vreese 2002: 10).

og 6.295 for søgningen "ytringsfrihed" – en indikator på, hvor intens og omfattende den danske mediedækning af krisen har været.

Det lykkedes os dog at begrænse vores materiale ved at udvælge 7 aviser og ved at koncentrere os om at analysere ledere, klummer, kronikker og debatindlæg skrevet af danske intellektuelle og politikere, hvor alle artikler er direkte relateret til trykningen af de 12 tegninger.

De syv aviser, vi har valgt, er de største mainstream-morgenaviser og -tabloids og for at få en holdningsspredning har vi også valgt to mindre aviser. Vores valg af aviser er: Morgenavisen Jyllands-Posten, Politiken, Berlingske Tidende, Ekstra Bladet, B.T., Kristeligt Dagblad og Information. Aviserne udkommer alle dagligt, og omkring halvdelen af den danske befolkning læser avis hver dag.⁹ Aviser med en muslimsk målgruppe eksisterer ikke i Danmark.¹⁰

Brug af kodning

Vores nøglebegreb i søgningen efter relevante avisartikler var "Muhammed" og "ytringsfrihed". Ved at begrænse os til de bestemte artikeltyper og artikler der direkte italesætter krisen, endte vi med at have et analysemateriale på 232 artikler. Disse 232 artikler i de syv aviser har været vores empiriske materiale.

Tabel 1: Ledere, klummer, kronikker og debatindlæg opdelt efter avis

	Jyllands-Posten	Politiken	Berlingske Tidende	Information	Kristeligt Dagblad	BT	Ekstra Bladet	Total
Ledere	10	10	6	11	3	10	12	
Klummer	7	3	6	3	1	1	3	
Kronikker	7	2	8	2	3	0	0	
Debatindlæg	30	17	22	18	22	8	8	
Total	54	32	42	33	29	19	23	232

Vores første skridt var at dele de 232 artikler op i bunker for eller imod trykningen af tegningerne. Herefter kodede vi hver artikel med nøgleord for artiklen, samt med hvilken form for argumentationskæder, artiklen indeholdt. Dette gjorde det muligt at sammenligne artiklerne ud fra kodeordene og argumentationskæder og ved at samle artikler, der benyttede sig af samme eller lignende nøgleord og argumentationskæder, endte vi op med tre bunker af artikler, der hver repræsenterede en slags forståelse eller framing, som vi kalder det, af krisen. I denne kodningsproces differentierede vi ikke mellem, hvilken slags artikel vi havde med at gøre eller hvilken avis, men koncentrerede os i stedet om at identificere de større mønstre i avisdebatteerne på tværs af de forskellige aviser og artikeltyper. Før vi introducerer vores frame-analyse, ønsker

⁹ Lund 2001: 5

¹⁰ Rosenfeldt 2006

vi at give læseren et kort overblik over nyhedsdækningen af karikaturkrisen i den første halvdel af februar 2006, hvor krisen for alvor blev global.

Den danske nyhedsdækning 1.-15. februar 2006

Dette afsnit vil beskrive de mest fremherskende nyhedstemaer i den periode, hvor krisen udfoldede sig. For at give et overskueligt overblik har vi afgrænset os til at se på nyhedsdækningen i de to største danske aviser: Jyllands-Posten og Politiken.

Både Politiken og Jyllands-Posten har i denne periode en særlig sektion i avisen, der kun omhandler krisen. Politikens sektion hedder "Muhammed-tegningerne", og denne er trykt i starten af avisen. Jyllands-Postens hedder "Fokus: Muhammed-tegningerne" og er placeret efter indenrigsnyhederne. Sektionen bliver dog rykket op til før indenrigssektionen i de dage, hvor ambassader i Mellemøsten sættes i brand. Begge aviser bringer i gennemsnit 10 artikler om emnet på omkring tre til fire sider. Hvor Politiken bruger hele deres forside på nyheder om krisen i vores interesseperiode, giver Jyllands-Posten også plads til andre nyhedsartikler på forsiden og placerer i flere omgange et mindre citat af dagens leder på forsiden.

En national krise

Fra 1. til 5. februar 2006 bevæger nyhederne sig i både Politiken og Jyllands-Posten hovedsageligt inden for de danske nationale grænser og omhandler de undskyldninger, som Jyllands-Posten og statsministeren har givet. Det globale perspektiv er tilstede i disse dage på forsiderne af begge aviser med billeder af vrede demonstranter fra Mellemøsten og danske flag og fotos af Anders Fogh Rasmussen, der bliver brændt af. Ikke desto mindre bliver disse nyheder præsenteret som noget derude, som ikke vedrører det, der foregår i Danmark. Nyhedsartiklerne koncentrerer sig om at diskutere karakteren af undskyldningerne, og om disse var for svage eller gode nok. Når Politiken refererer til Jyllands-Postens undskyldning, skriver de "med Jyllands-Postens forsøg på en undskyldning", og Jyllands-Posten selv skriver "med undskyldningen fra Jyllands-Posten". Udover fokuset på undskyldningerne rapporteres også om bombetruslerne mod bladhuset Jyllands-Posten, og begge aviser udtrykker sympati for de journalister og mennesker, der berøres heraf.

Fra den 2. februar udvides det nationale perspektiv i nyhedsdækningen til også at inkludere et europæisk perspektiv, da aviser over hele Europa har trykt tegningerne eller nogle af dem. Politiken rapporterer om denne begivenhed den 2. februar med en regeringsvinkel på forsiden: "Aktion i europæiske medier kan lette trykket på Anders Fogh" (2/2-06) med et stort billede af statsministeren med et yderst presset ansigtsudtryk. En mindre artikel på forsiden siger i overskriften: "Statsminister i indre flammer" og heri diskuteres, hvorvidt den danske regering har handlet korrekt i sagen. Jyllands-Posten bringer også nyheden om de

europæiske aviser på forsiden den 2. februar med titlen: "Ytringsfrihed: Aviser over hele Europa bringer Muhammed-tegninger" og et fotografi, af France Soir's forside med tegningerne er trykt ved siden af. Deres anden forsideartikel hedder "Fogh – der tales med to tunger" og refererer til såkaldte muslimske ekstremister, som i den danske presse støtter ytringsfrihedsprincippet, mens de til arabiske medier citeres for det stik modsatte.

I de efterfølgende to dage fokuserer Jyllands-Postens nyhedsartikler på ytringsfrihed og den støtte de får fra europæiske aviser. "Forsvar" og "støtte" er nøgleord i disse artikler. Nyhederne i Politiken omhandler i højere grad statsministerens interview til de arabiske medier og de muslimske reaktioner efter fredagsbønnen. Politiken bringer artikler, som indebærer kritik af statsminister Anders Fogh Rasmussen (V) og regeringens håndtering af sagen, og denne kritik placeres i flere omgange i overskrifter – det er en kritik, vi ikke finder i Jyllands-Posten.

Muslimske stemmer

I den danske nyhedsdækning af karikaturkrisen er de dominerende muslimske stemmer repræsenteret af Imam Abu Laban og Ahmed Akkari fra Islamisk Trossamfund i begge aviser. Udover disse, som ofte kategoriseres som "ekstremister" i de danske medier, er det den danske politiker Naser Khader, der ofte interviewes og citeres i både Politiken og Jyllands-Posten, og han repræsenterer i denne kontekst "den moderate" muslimske stemme. I artiklerne kan vi læse, hvordan Abu Laban og Akkari på den ene side kritiserer Naser Khader for ikke at være en rigtig muslim, mens Khader kritiserer Laban og Akkari for at være ekstremister. I Jyllands-Posten er Khader citeret for at sige: "Hvis imamerne ikke kan lide lugten i bageriet, kan de finde et andet sted at bo" (04.02.2006). Abu Laban, Ahmed Akkari og Naser Khader er de muslimske stemmer, som oftest bliver hørt i begge aviser, selvom vi ind imellem også hører andre stemmer. Fra tid til anden trykker Politiken en dagbog skrevet af en muslim mand bosiddende i Bashra, der giver læseren et indblik i hans holdning til krisen og dens udvikling. Begge aviser inddrager også hverdagshistorier fra almindelige muslimers hverdag. Politiken bringer en hel serie om hverdagshistorier fra Nørrebrohallen, og de besøger også en muslimsk familie fra Århus og bringer deres perspektiver på krisen tre gange. Jyllands-Posten trykker to interviews om hverdagshistorier og krisen, en med et ægtepar, hvor kvinden er etnisk dansker og manden stammer fra Mellemøsten og er muslim, og en anden med en muslimsk taxichauffør. Således er andre muslimske stemmer repræsenteret, selvom det er begrænset, og det er de såkaldte "ekstremister" som Laban og Akkari, som tager mest spaltepads. Ser vi på artikeltyper såsom kronikker, klummer og debatindlæg er muslimske stemmer i høj grad underrepræsenteret.

En global krise mellem den arabiske verden og den vestlige verden

Den 5. februar bringer begge aviser store fotos af den danske ambassade sat i brand i Damaskus. Fra denne dato af refererer begge aviser til krisen som en global krise mellem den "arabiske verden" og den "vestlige", og denne klassificering afspejler, at krisen ikke længere opfattes som en, der foregår der ude, langt væk fra Danmark. Danmark er nu centrum i en global krise, som påvirker os alle, og vi indvirker på den. Men de overordnede nyhedsanalyser af denne globale krise i Politiken og Jyllands-Posten er i høj grad forskellige.

Politikens nyhedsanalyser koncentrerer sig om at redegøre for, hvorfor reaktionerne er så voldsomme i Syrien. Den danske journalist Herbert Pundik forklarer i en artikel, at Danmark er et symbol på hele Vesten, og at de voldelige reaktioner afspejler arabernes frustrationer mod Vesten. Titlen på artiklen er "Vrede over at være udenfor" (05.02.2006). I perioden hvor krisen forværrer, trykker Politiken regelmæssigt artikler af danske journalister, danske universitetsprofessorer og arabiske journalister, der forklarer, at krisen er et resultat af Vestens uretfærdige behandling af Mellemøsten. På samme dag som Pundiks artikel finder vi en artikel skrevet af Anders Jerichow, som forklarer reaktionerne ud fra interne frustrationer mod det syriske regime. Han fortæller, at aktionerne mod den danske ambassade skal ses som et symbol på utilfredsheden med den syriske regering, og det er også denne forklaring, vi kan identificere som dominerende i Jyllands-Posten. Endeligt rapporterer Politiken om mødet på Christiansborg, hvor såkaldte 500 moderate muslimer mødte op med deres leder, Naser Khader. Dette initiativ var taget for at vise et andet billede af muslimer i Danmark, end det imamerne repræsenterer.

Udover nyheden om ildspåsættelsen af den danske ambassade har Jyllands-Postens en forsideartikel, der peger på den syriske regering som den part, der er ansvarlig for at få demonstrationerne under kontrol. Inde i avisen fortsætter denne artikel med citater fra Naser Khader (da han er født i Syrien, bruger avisen ham som kilde), og endvidere citeres en universitetsprofessor i international politik. På Jyllands-Postens forside har avisen desuden trykt tegningen af profeten Muhammed med bomben i turbanen (en af de originale 12), men denne er nu trykt med en fed rød streg over for at signalere, at censur bliver resultatet af de voldelige reaktioner. Et udsnit af dagens leder refererer til den syriske regerings manglende handlinger overfor de voldelige angreb som et "kollektivt hykleri". Den sidste artikel på forsiden informerer læseren om, at Jyllands-Posten er blevet tildelt Victor-prisen af Ekstra Bladet. Man kan læse mere om prisen inde i dagens avis i Muhammed-tegning-sektionen, hvor en artikel redegør for, at Ekstra Bladet har givet prisen til Jyllands-Posten, da de ser op til avisen og støtter avisens ret til at vælge, hvordan den udøver ytringsfrihedsprincippet. En anden helsidesartikel inde i Jyllands-Posten omhandlende ytringsfrihed er skrevet af den britiske komiker Rowan Atkinson og bærer titlen "Ytringsfrihed: Enhver vittighed har et offer" (05.02.2006). Artiklens budskab er, at brugen af ytringsfrihed altid vil medføre, at nogle bliver provokeret eller såret; det er de

uundgåelige konsekvenser af ytringsfrihed. Ligesom Politiken bringer Jyllands-Posten også nyheden om "de moderate muslimer" og deres møde på Christiansborg. Titlen på artiklen er "Ny forening: Dansk islam hævede stemmen". Ytringsfrihed er et hyppigt tema i Jyllands-Posten, når avisen rapporterer om tegningerne og krisen, og fra 5. februar 2006 og måneden ud bringer avisen 11 ledere, der omhandler ytringsfrihed direkte. Politiken bringer en leder, der berører ytringsfrihed i selv samme periode.

Had mod Danmark

Den 6. februar bringer Politiken en forsideartikel med titlen "Danskerne startede selv branden. Nu må de tage konsekvensen." Disse er ord fra vrede demonstranter i Beiruts gader og et foto viser branden i Beiruts gader. En anden, mindre forsideartikel berører de danske styrker i Irak og uenigheden blandt danske politikere om styrkernes tilstedeværelse. Denne dag og kun denne dag har sektionen omkring karikaturkrisen ændret navn til "Had mod Danmark", og sektionen indeholder et kort, der viser, hvor der har været og er voldelige reaktioner i Mellemøsten. I sektionen finder vi et interview med en kristen, arabisk journalist ved navn Rami Khouri fra Beirut, som forklarer det farlige ved at generalisere over arabernes vrede. Titlen på interviewet er "Hvis man vælger, at ytringsfriheden er vigtigst, må man vide, at det giver bagslag".

På Jyllands-Postens forside finder vi samme foto som på Politikens med titlen "Ilden breder sig". Igen er et udsnit af dagens leder trykt ved siden af fotoet. Denne forklarer, at udviklingen synes at være i hænderne på ekstremisterne, som ikke ønsker dialog. Nyhedsrapporteringen om krisen fylder 2/3 af forsiden, og resten af siden er sportsnyheder og andre nyheder, der ikke er relateret til krisen. En stor del af sektionen om krisen indeholder artikler om de danske initiativer for dialog, og et stort billede af danske demonstrationer for dialog er trykt i sektionen. Artiklerne, der direkte omhandler de voldelige globale reaktioner, tager alle det udgangspunkt, at de 12 tegninger ikke er den egentlige baggrund for reaktionerne, men at de har været katalysator for den frustration, der findes i Mellemøsten mod regimerne. To større artikler rapporterer om USA's støtte til Danmark sammen med NATO. I disse artikler italesættes en forbindelse mellem det at tage afstand fra voldelighederne i Mellemøsten og det at forsvare ytringsfrihed og Jyllands-Posten.

En sag om ytringsfrihed eller national sikkerhed

I de følgende uger rapporterer begge aviser på daglig basis om de verdensomspændende demonstrationer og vedvarende vold. Jyllands-Postens nyhedsartikler fortsætter med at fokusere på støtten fra USA, EU og NATO og på forbindelsen mellem de voldelige reaktioner og nødvendigheden af at forsvare ytringsfriheden. Ved at læse Jyllands-Posten fra 5. februar til 15. februar 2006 kan man sige, at den generelle nyhedsanalyse af krisen er, at de voldelige reaktioner bekræfter, at "Vesten" må rejse sig og forsvare ytringsfriheden. Fra 8.

februar og i de efterfølgende tre dage har avisen interviewet tre prominente religiøse personer i Danmark om ytringsfrihed; en præst, en biskop og en rabbiner. Hver og en af disse bekræfter, at det er tid til at forsvare frihed og demokratiske rettigheder netop på grund af de voldelige reaktioner ("Den omvendte" 8. februar, "Biskoppen, frihedsidealerne og de nøgne piger" 9. februar, "Jøden og ytringsfriheden" 10. februar).

Jyllands-Posten bringer yderligere et interview med den hollandske forfatter Ayaan Hirsi Ali i fuld længde den 9. februar og med en af hendes udtalelser som titlen på interviewet: "Hirsi Ali: Karikaturerne burde vises overalt".

Forbindelsen mellem de voldelige reaktioner og forsvaret for ytringsfriheden finder vi ikke i Politiken. Den journalistiske vinkel i nyhedsrapporteringen knytter krisen sammen med et spørgsmål om national sikkerhed og fokuserer på regeringens handlinger i krisens forløb. De stemmer, der inddrages i nyhedsreportagen, er oftest kritiske stemmer af regeringens håndtering af sagen. Et eksempel herpå er 9. februar, hvor teksten på Politikens forside lyder "Syrisk minister: Fogh gør krisen værre". Dette citat stammer fra en syrisk minister ved navn Bouthaina Shaaban, som af Politiken kategoriseres som "en af de mest moderate stemmer i den syriske regering". Et andet eksempel er fra den 13. februar med forsidetitlen "Hård muslimsk kritik af Foghs møde med Demokratiske Muslimer". Denne kritik er også at finde i Jyllands-Posten, men i form af en mindre artikel i bunden af en side inde i avisen. Efter krisens eskalering den 5. februar og måneden ud, bringer Politiken 12 forsideartikler og 10 ledere om regeringens håndtering af krisen, hvor Jyllands-Posten til sammenligning bringer en forsideartikel om emnet og ingen ledere.

Misinformation: gør tingene værre eller en kampagne "mod muslimer"

Det er værd at lægge mærke til to journalistiske reportager i Politiken den 9. februar og i Jyllands-Posten den 10. februar. Begge reportager omhandler billedet af manden med en grisetryne. Danske imamer bragte dette billede med sig til Mølleløstet som en del af det materiale, de fremviste i relation til de 12 tegninger. Dog har billedet intet at gøre med de 12 tegninger og er aldrig blevet bragt i nogen dansk avis i denne kontekst, hvorfor Jyllands-Posten anklager imamerne for at være delvist ansvarlige for de voldelige reaktioner i Mølleløstet. Jyllands-Posten anklager imamerne for at have gjort det hele værre. Politiken afholder sig fra disse anklager og starter i stedet en undersøgelse af, hvorfor imamerne tog dette billede med dem fra starten af. Ud af denne undersøgelse finder Politikens journalister frem til, at imamerne ønskede at bruge dette billede til at illustrere, at en kampagne mod muslimer var i gang i Danmark. Adskillige danske muslimer havde modtaget dette billede anonymt med posten medfølgende en seddel, hvorpå der stod, at muslimer skulle pakke deres kuffert

og rejse hjem, og at Koranen skulle bruges som toiletpapir.¹¹ Jyllands-Posten bringer tre forsideartikler og 2 ledere om imamernes rejse til Mellemøsten fra 5. februar og måneden ud. Resultaterne fra Politikens undersøgelse er ikke nævnt i nogen af disse artikler.

Jyllands-Posten igangsatte selv en undersøgelse, men denne omhandlede det modsætningsforhold, at de 12 tegninger har været trykt i den arabiske presse. Jyllands-Posten afslører den 10. februar, at tegningerne har været trykt i den egyptiske avis, Al Fag, den 17. oktober 2005 uden at nogen på dette tidspunkt protesterede. Resultatet af denne undersøgelse bekræfter Jyllands-Postens opfattelse af de mellemøstlige regimer som hykleriske. Politiken berører ikke dette aspekt af sagen, men søger i sin journalistik at forstå den danske delegations rejse til Mellemøsten. I denne søgen oversætter avisen brevet til statsministeren fra de 11 ambassadører fra muslimske lande¹² for at undersøge, hvad intentionen bag brevet egentlig var. Politiken konkluderer på baggrund af oversættelsen, at de 11 ambassadører ønskede at komme i dialog med Anders Fogh Rasmussen, da de var bekymrede over en *“smearing campaign against Danish public circles and media against Islam and Muslim”* (Brev fra de 11 ambassadører til statsministeren 12. oktober 2005, i Larsen and Seidenfaden 2006: 328). Politiken benytter sig af denne oversættelse og dens konklusioner til at rette en kritik mod statsministeren og regeringens håndtering af sagen. Avisen kalder statsministerens afvisning af ambassadørerne for en hovedårsag til de globale reaktioner. Jyllands-Posten beskriver Politikens journalistik som en kampagne mod regeringen.¹³

Jyllands-Postens og Politikens prioriteringer af nyheder er i høj grad forskellige, og regeringens håndtering af krisen er det tema, som skaber de største diskrepanser mellem de to aviser i vores interesseperiode. Dog ser vi, at den overordnede framing af krisen er ytringsfrihed, hvilket vores analytiske fokus tillige afspejler. Grunden til at det er ytringsfrihed, der har opnået denne hegemoniske position som framing af krisen, kan til dels forklares ud fra statsministerens udtalelser.

Anders Fogh Rasmussen har af to omgange givet interviews til den danske presse angående krisen. Første gang til Jyllands-Posten den 30. oktober 2005 og anden gang til Berlingske Tidende 26. februar 2006. Vi ønsker nedenstående kort at berøre disse interviews, da vi mener, at statsministerens argumenter og brug af ord er af stor betydning for den dominerende ytringsfriheds-frame og den danske mediedebat om krisen. Da Anders Fogh Rasmussen besidder en magtfuld

¹¹ Larsen og Seidenfaden 2006

¹² 11 ambassadors from Muslim countries addressed a letter in October to the premier minister asking for a meeting concerning the cartoons, based on four recent events in the Danish press, the publication of the cartoons being only one of them. The premier minister turned such a meeting down.

¹³ Larsen og Seidenfaden 2006

position i det danske samfund, er hans udtalelser tillige magtfulde, og han er en kilde til information, som besidder en autoritativ position.¹⁴

Statsministerens insisteren på ytringsfrihed

Interview med Anders Fogh Rasmussen i Jyllands-Posten 30. oktober 2005

Den 21. oktober 2005 afviste Anders Fogh Rasmussen at mødes med 11 ambassadører fra muslimske lande. I hans brev til disse skriver han *”ytringsfrihed har en bred tolkning og den danske regering har på ingen måde til hensigt at påvirke pressen”* (Brev fra Anders Fogh Rasmussen 21. oktober 2005, i Larsen and Seidenfaden 2006: 329).

Denne framing understreges yderligere i interviewet den 30. oktober 2005 i Jyllands-Posten, hvor Anders Fogh Rasmussen forklarer: *“Det handler helt grundlæggende om, at oplyste og frie samfund kommer længere end uoplyste og ufrie samfund, netop fordi nogle tør provokere og kritisere autoriteter, hvad enten det er politiske eller religiøse autoriteter”*

I dette citat italesætter statsministeren retten til at provokere og kritisere autoriteter, en rettighed som han knytter til et oplyst og frit samfund. *“Jeg vil aldrig nogen sinde acceptere, at respekt for folks religiøse holdninger skal føre til, at man lægger bånd på pressens muligheder for kritik, humor og satire”*. Respekt skal, ifølge statsministeren, ikke medføre censur, og han understreger, at hvis ytringsfrihedsprincippet ikke efterleves, så vil det danske samfund og hele den danske livsstil ændre sig. Frygt må ikke lede til selvcensur, da dette vil medføre et liv uden frihed, fortæller Anders Fogh Rasmussen.

“Det er meget vanskeligt gennem lovgivning at sætte en grænse, og det er et tab for folkestyret, hvis vi lægger nogen som helst begrænsning på ytringsfriheden”. I interviewet påpeger han endvidere, at ytringsfrihed ikke skal begrænses på nogen måde. Hvad Anders Fogh Rasmussen ikke nævner, er at ytringsfriheden allerede er begrænset i den danske grundlov. Ytringsfrihed er ikke absolut i en dansk kontekst, og den skal praktiseres i overensstemmelse med dansk lov. Dette er et juridisk aspekt af sagen, som statsministeren udelader i sin framing af krisen.

Interview med Anders Fogh Rasmussen i Berlingske Tidende 26. februar 2006

Det er det, der gør, at vi har fremskridt, at man ikke bare affinder sig med én gang vedtagne dogmer. Derfor er det utroligt vigtigt at stå vagt om

¹⁴ Allern 1996

ytringsfriheden. Selvfølgelig er enhver frihed under ansvar. Jeg er da også af den opfattelse, at der skal være en grænse for ytringsfriheden, for eksempel bør der være forbud mod ytringer, der opfordrer til vold og terror.

Anders Fogh Rasmussen giver endnu et interview i februar 2006, mens dele af verden brænder danske flag af. Han kobler stadig ytringsfrihed med et oplyst og frit samfund og påpeger, at denne frihed skal værnes om for at opretholde et frit samfund. Men som man kan se fra ovenstående citat, definerer han denne gang ytringsfrihed som noget, der skal praktiseres med en vis ansvarlighed, og at denne har begrænsninger i sin brug. Altså er han blødt lidt op, hvis vi sammenligner med interviewet i oktober, idet han bruger ord som "grænse" i forbindelse med ytringsfrihed, en grænse der blev afvist i det forrige interview.

Senere i interviewet ser vi dog, at spørgsmålet om principper bliver italesat, men denne gang i relation til visse kredse i det danske samfund.

Jeg må sige, at jeg synes virkelig, at der har været tale om en principløshed over en bred kam – og så er ingen nævnt, ingen glemt. Men det er noget, der har rakt fra den brede kreds i erhvervslivet over til brede kredse i kultur og medielivet.[...] Som statsminister tilkommer det jo ikke mig at redigere aviserne. Jeg nøjes med at konstatere at for mit vedkommende, der er fårene skilt fra bukkene.

Anders Fogh Rasmussen benytter metaforen "at skille fårene fra bukkene", og derved bruger han sin ytringsfrihed som statsminister til at kritisere og dømme kritikerne af tegningerne. Kritik er i denne metaforiske kontekst en del af ytringsfriheden. Dog fortsætter statsministeren med at understrege, at det ikke var muligt for ham som statsminister at kritisere tegningerne, da denne kritik ville begrænse pressefriheden. Hans afstandtagen over for at kritisere tegningerne og hans kritik af forskellige personer og sektorer i det danske samfund repræsenterer en modsætning i betydningen af ytringsfrihed. Det bør også påpeges, at han ikke nævner, at muslimer og andre, der reagerer på offentliggørelsen af tegninger, også har ytringsfrihed og retten til at ytre sig herom, et manglende aspekt som yderligere synes at understrege det politiske spil i brugen af ytringsfrihed.

Ved at bruge metaforen "at skille fårene fra bukkene" gør statsministeren krisen til en personlig krise, og denne drejning er tydeligt afspejlet i vores materiale. Ledere i Politiken kritiserer Jyllands-Posten og regeringen for deres håndtering af sagen eller mangel på samme, Jyllands-Posten og Ekstra Bladet bebrejder Politiken og Berlingske Tidende for at have svigtet dem, og Berlingske Tidende indleder et forsvar for avisen ved at referere til dets opbakning omkring retten til at trykke tegningerne.

De personlige angreb er at finde i aviserne før statsministerens interview i februar 2006, men der forekommer flere af disse, og de bliver mere direkte i deres angreb efter interviewet. Ligeledes ser vi en stigende brug af ord som "at

svigte” og metaforen ”at skille fårene fra bukkene” både i ledere og artikler i de syv aviser.

”Danske principper om ytringsfrihed og pressefrihed – og så de muslimske landes principper om religion. Det er en krise mellem Danmark og den muslimske verden”. I slutningen af interviewet karakteriserer Anders Fogh Rasmussen karikaturkrisen som en krise mellem Danmark og den muslimske verden. Herved italesætter han et verdensperspektiv med en opdeling af ”os” og ”dem”, en nation og en verden i konflikt. Han benytter gennemgående en ”vi”-diskurs i interviewet, en diskurs der er kendetegnet ved ”frihed” over for italesættelsen af den ”muslimske verden” kendetegnet ved ”religiøse dogmer” og ”mangel på frihed”. ”Vi”-diskursen inkluderer ”Danmark”, ”danskere”, og ”den vestlige verden” over for ”den muslimske verden”. Statsministerens interview indebærer et sort og hvidt verdensperspektiv, en diskurs hvor du enten er med os og du vil nyde frihed, eller også er du imod os og du er en modstander af frihed.

Anders Fogh Rasmussen bruger ytringsfrihed som forståelsesrammen for krisen i interviewet den 30. oktober og forstærker denne frame igen den 26. februar 2006. Andre mulige tolkninger af krisen er udelukket inden for denne framing. Når man i dag siger ”Muhammedkrisen” i Danmark vil det næste ord, det frembringer i ens hoved, højst sandsynligt være ”ytringsfrihed”. Som lingvisten George Lakoff (2006) argumenterer for, så frembringer ethvert ord en frame. Ytringsfrihed er den dominerende framing af krisen i de syv aviser, vi har valgt, dog italesættes og fortolkes den forskelligt, som vores nedenstående analyse vil illustrere.

Danske frames

I 232 artikler fra syv forskellige aviser er der ingen artikel, der benægter Jyllands-Postens ret til at trykke de 12 tegninger. Hver og en af dem understreger, at det er en del af avisens grundlovssikrede ytringsfrihed og pressefrihed. Det er ofte dette udgangspunkt, artiklerne tager men herefter deles vandene i tre hovedstrømninger. Vi har lokaliseret og identificeret disse tre hovedstrømninger eller frames, som vi vælger at kalde dem, ved et kodningsarbejde og ved en frame-analyse af alle artiklerne for at undersøge, hvordan de 7 aviser og danske meningsdannere reagerede på krisen.

Vi har benyttet os af fem simple analysespørgsmål inspireret af frame-analytikeren Robert Entman (1993) for at kunne identificere de forskellige frames og for at besvare vores overordnede problemstilling. Til hver artikel har vi således stillet spørgsmålene:

Hvad er problemet?

Hvem har skabt problemet?

Hvilke personer ser vi i hvilke roller; hvem er de gode og hvem er de onde?

Hvilke løsningsforslag på problemet præsenteres?

Hvilket slags sprog benyttes i artiklen; hvilke ord er gennemgående?

Som sagt kan svarene på disse spørgsmål inddeles i tre overordnede frames, som vi har givet hvert sit navn ud fra deres overordnede argumenter: "ytringsfrihed er en dansk frihed", "ytringsfrihed som en vestlig-universel menneskerettighed truet af islam", "dæmoniseringen af muslimer er sagens kerne, ikke ytringsfrihed".

Frame 1: Ytringsfrihed er en dansk frihed

Sponsorerne af forståelsesrammen "ytringsfrihed er en dansk frihed" opfatter de 12 tegninger og publiceringen af disse som en kamp for ytringsfrihed mod rigide islamiske regler. En leder fra Ekstra Bladet er et eksempel herpå:

Det var netop denne selvunderstrykkende, diffuse frygt for at ytre sig om islam, Jyllands-Posten ville belyse med invitationen til at tegne Muhammed. Problemet er helt specielt knyttet til islam, fordi vold med udgangspunkt i påståede krænkelse af islam har domineret medie billedet i de senere år (Leder af Carlsen, Erik Meier (9. marts 2006). Selvcensur. *BT*).

Vi lokaliserer også denne forståelse i Ralf Pittelkows klumme i Jyllands-Posten: "I sin kerne er sagen om Muhammed-tegningerne ret enkel. Den drejer sig om spørgsmålet: Skal vi indføre særlige indskrænkninger i den danske ytringsfrihed af hensyn til Islam?" (Pittelkow, Ralf (5. februar, 2006) "Hvad sagen drejer sig om." *Jyllands-Posten*).

Pia Kjærsgaard er også en sponsor heraf:

For den her krise har ikke handlet om tegnere og tegninger. Slet ikke. Den her krise er en værdikamp mellem på den ene side en dogmatisk, diktatorisk samfundsindretning uden plads til folkestyre og forskellighed med tvungen tro for nogle og påtvungen vantro status for os andre, og på den anden side vores frie, folkestyrede, tolerante og udviklede samfund" (Kjærsgaard, Pia (2. marts, 2006). "Får, bukke, profeter og skinhellige imamer." *Berlingske Tidende*).

Ifølge denne tolkning af krisen er motivet med tegningerne en test af selvcensur i Danmark som følge af en frygt for islam. Selve tegningerne beskrives som uskyldige, og de voldelige globale reaktioner i de muslimske lande bruges som argument til at bekræfte eksistensen af frygt for islam og selvcensur. Når ordet islam bruges i denne frame, følger ordene "frygt, trussel og selvcensur" oftest efter. Islam præsenteres som kerneproblemet i krisen og som en religion kendetegnet ved vold og intolerance. Islam og islamiske samfund knyttes til negative diskurser og "vores samfund", "danskere" og "vi" repræsenterer de positive diskurser.

For at understrege frygten for islam benytter sponsorerne sig ofte af andre følelsesladede og tragiske begivenheder såsom; fatwaen mod Salman Rushdie, drabet på den hollandske filminstruktør Theo van Gogh, overfaldet på en

professor fra Carsten Niebuhr Institutet af arabiske mænd, da han havde læst op af Koranen i sin undervisning. Endelig henviser de til de problemer, forfatteren Kåre Bluitgen mødte, da han ønskede illustrationer af profeten Muhammed til hans børnebog.

DE NYE modsætninger i vores land blev allerede trukket op, da en jødisk – altså vantro – lærer på Carsten Niebuhr Institutet blev gennembanket af tre arabisktalende mænd. Jøden havde dristet sig til at læse op af Koranen! FRYGTEN greb senere om sig, da ingen tegner turde illustrere Kåre Bluitgens børnebog om profeten Muhammed – af frygt for deres liv. Var ytringsfriheden nu truet på livet? Jyllands-Posten afprøvede det ved at invitere nogle tegnere til at afbillede Muhammed i avisen. Nogle vovede det, andre krøb udenom, ramt af selvcensur. (Leder (5. februar, 2006). "Friheden mod labanerne." *Ekstra Bladet*).

Professoren, som nævnes i citatet, beskrives som "jøde" og senere som "jøden". Denne karakteristik er en simplificering af det faktum, at professoren er af jødisk oprindelse, men han er født i Marokko af en jødisk forælder og en arabisk. Dette er et eksempel på, at nuancer ikke hører til i denne frame – nuancer er ikke en del af den opfattede virkelighed. Kåre Bluitgens besvær med at finde tegnere præsenteres også som et faktum, selvom journalister har afsløret, at dette "besvær" aldrig har fundet sted, da Bluitgen kun har henvendt sig til tre karikaturtegnere.¹⁵

"Trussel", "frygt", "pres", "selvcensur" er nøgleord i denne frame, ord som retfærdiggør offentliggørelsen af de 12 tegninger. Overfor disse ord italesættes ordene "frihed", "tillid", "demokrati" og "danskhed".

Et sort/hvidt verdensbillede

Karikaturkrisen placeres i denne frame i et sort og hvidt verdensbillede, hvor kun godt og ondt eksisterer – intet imellem. Som en del af denne dikotomi finder vi konstruktionen af en "vi"-diskurs "der er danske", "som forsvarer den danske ytringsfrihed", og som man har "tillid til". Nedenstående citater er illustrationer heraf.

Her er vi nødt til at erkende, at betydelige strømninger indenfor islam ganske enkelt ikke er tilhængere af frihedsrettighederne, sådan som vi kender dem. Det er blevet understreget meget kraftigt med den aktuelle konflikt om Muhammed-tegningerne. (Jespersen, Karen (11. februar, 2006). "Hvad bliver den næste sag?" *Berlingske Tidende*)

Dette er et fundamentalt træk ved vores samfund og ikke en eller anden biomstændighed, som vi godt kan give afkald på. Danskernes frie debat og kritik af autoriteter er stærkt medvirkende til, at vi har verdensrekord i tillid til hinanden og i tilfredshed med tilværelsen (Pittelkow, Ralf (5. februar, 2006). "Hvad sagen drejer sig om." *Jyllands-Posten*).

¹⁵ Larsen og Seidenfaden 2006

De to citater er eksempler på italesættelsen af et ”vi” som portrætteres som de ”gode”, ”frie”, ”ikke-muslimer” i modsætning til ”islam”. Portrætterne konstrueres på baggrund af et forsimplet verdensperspektiv med det danske samfund som et samfund, man kun kan drømme om, mens muslimske samfund er et billede på frygt, undertrykkelse og underkastelse.

For at forstærke dette portræt beskrives skræmmeksempler fra muslimske samfund såsom håndsafskæring, kvindeundertrykkelse og stening. Asger Nørgaard Larsen, bestyrelsesformand for Jyllands-Posten Fonden, gør brug af sådanne i sin kronik i Jyllands-Posten.

Den ene fjer blev hurtigt til en hel kyllingefarm af misforståelser og groteske løgne i den del af verden, hvor demokrati og dermed ytringsfrihed kun er for de vantro, og hvor den religiøse rettesnor i samfundet ofte påbyder ekstrem kvindeundertrykkelse, stening eller halshugning for utroskab (Larsen, Asger Nørgaard (30. januar, 2006). ”Hvad koster en ytring?” *Jyllands-Posten*).

En leder i Ekstra Bladet gør også brug af skræmmebilleder.

Men det er simpelt misbrug af sproget at forlange af danske kristne, jøder eller hedninge, at vi skal vise respekt for en religion, hvis praksis strider imod menneskerettighederne. I islamiske mønstersamfund som Saudi-Arabien holdes kvinder i flok som tilslørede slaver. Folk halshugges på torvet. Pisk er almindelig straf. Stening af utro kvinder en anerkendt sanktion. Andre religioner er forbudt. Pressefrihed eksisterer ikke. (Leder (1. marts, 2006). ”Ingen respekt for islam.” *Ekstra Bladet*).¹⁶

Det er et portræt af en verden, en muslimsk verden, som vi kun kan frygte som læsere, og det er netop det grundlag, at denne forståelsesramme opererer på. Frygt for det, som er forskelligt fra ”os”, et ”dansk os”, og da framingen indebærer et sort-hvidt verdensbillede, er det kun et ”os” og ”dem”, der eksisterer, og hvis du ikke identificeres med ”os”, må du være en af ”dem”. ”Dem”, som ikke blot er imod ytringsfrihed, de er imod selve ”friheden”. En frihed, som ”danskerne” har kæmpet for, og nu med krisen er virkeligheden den, at ”vi danskere” må vedblive med at kæmpe for friheden, og vi må stå fast i denne kamp og aldrig overgive os ved kompromiser. Det er en ”kamp”, en kamp mellem ”værdier”, et ”kultursammenstød”, ”inkorporeringen af Sharia-lov” og ”store vrede masser”, som ”vi” står ansigt ti ansigt med i denne framing.

¹⁶ ”Men det er simpelt misbrug af sproget at forlange af danske kristne, jøder eller hedninge, at vi skal vise respekt for en religion, hvis praksis strider imod menneskerettighederne. I islamiske mønstersamfund som Saudi-Arabien holdes kvinder i flok som tilslørede slaver. Folk halshugges på torvet. Pisk er almindelig straf. Stening af utro kvinder en anerkendt sanktion. Andre religioner er forbudt. Pressefrihed eksisterer ikke.” (Leder i *Ekstra Bladet*. 1. marts)

Diskursen er absolut

I denne frame kan ytringsfriheden ikke have nogen begrænsninger på grund af dens position som selve frihedsgrundlaget i det danske samfund. Hvis den bliver begrænset vil det betyde, at denne frihed er truet. Igen er dette et eksempel på den binære logik, som framen baseres på, hvilket kommer til udtryk i nedenstående leder fra Jyllands-Posten.

Alle står entydigt fast på ytringsfriheden, siges det. Men – kommer det så: Vi skal vise hensyn. Vi skal vise hensyn til de religiøse følelser, siger de “entydige” forsvarere af ytringsfriheden. Nej, vi skal kun vise hensyn til ytringsfriheden. Den står over religionen. Siger vi “ytringsfriheden, men“, har vi undsat demokratiets vigtigste fundament. Så derfor bliver vi nødt til at gentage dommen over de svigtende forfattere: Det er ynkeligt. Det er æreløst. Det er foragteligt. (Leder (28. februar, 2006) “Æreløst II.” *Jyllands-Posten*).

I lederen kan vi identificere en diskurs om ytringsfriheden som absolut, en diskurs vi også ser tilstedeværende i statsministerens to interviews. Ord og argumenter såsom ”hensyn” og “undskyldninger” bliver i denne diskurs betragtet som udtryk for en naivitet og svaghed. Folk, som citeres for at have brugt disse ord, kategoriseres som tilhængere af islamismen. Det er ord som bringer grader ind i ytringsfriheden, nuancer ind i problemstillingerne, og det giver ikke mening i en framing der er sort/hvid – disse ord går direkte imod framingsens logik. Brugere af ordene bliver ofte i artiklerne omtalt i en nedladende tone, og folk, der forsvarer religiøse følelser, bliver citeret med en sådan overdrivelse i deres udtalelser, at de fremstilles som håbløse og latterlige. Overdrivende elementer i en tekst kan være et strategisk middel til at legitimere de argumenter og det verdensbillede, som tekstens forfatter søger forståelse for.¹⁷

De “gode” og de “onde”

Der er mange aktører præsenteret i denne framing af ytringsfrihed som en dansk frihed, men generelt kan vi identificere disse hovedaktører som værende danske imamer, islamiske diktatorer/sheiker/regimer, danske bladhuse, 11 ambassadører, venstreorienterede politikere, intellektuelle, regeringskritikere og statsministeren. Sidstnævnte hører til ”os”, da han forsvarer Jyllands-Postens ret til at trykke tegningerne, da han ikke kritiserer tegningernes karakter, og da han står fast i sit forsvar for ytringsfriheden uden kompromis.

Forskellige aviser og en kategorisering af disse som enten gode eller dårlige aktører i krisen ses også ofte i artikler, der italesætter denne framing. Ekstra Bladet, B.T. og Jyllands-Posten portrætteres som de gode. Jyllands-Posten høster ofte ros som en pioner for god journalistik, hvorimod Politiken og Berlingske Tidende er de onde eksemplificeret ved et udsnit af en leder i Ekstra Bladet: “*De store morgenaviser meldte sig i koret af bekymrede bedrevidende og*

¹⁷ Wodak 1996: 283-85

forskrækkede skønånder.”(Leder i Ekstra Bladet (24. februar, 2006) “Jydepottens pris.” *Ekstra Bladet*).

Eftersom Politiken og Berlingske Tidende ikke støttede offentliggørelsen af tegninger på grund af deres, i bladhusenes øjne, unødvendige provokerende karakter, ender de op med at være ekskluderet fra at være en del af framens ”vi”. Disse angreb på bladhusene, deres redaktører og/eller intellektuelle og forretningsfolk er som demonstreret også angreb, vi finder i statsministerens interview i februar.

De personer og bladhusene, der er kritiske over for tegningerne, placeres i kategorier såsom “venstreorienterede”, “kulturelrelativister”, og “den politiske korrekthedselite.” Selvom disse aktører i udgangspunktet støtter selve retten til at trykke tegningerne, så er konsekvensen af deres kritiske holdning til tegningernes karakter, at de placeres i en position imod (ytrings)frihed. Det er en konfliktstridende betydning af ytringsfrihedsbegrebet og brugen af denne, som vi tillige så i statsministerens interview i oktober 2005. Ytringsfriheden er absolut i denne frame, når det kommer til offentliggørelsen af tegningerne, men når folk kritiserer disse og bruger deres ytringsfrihed hertil, identificeres de som modstandere af ytringsfriheden. Den eneste måde en avis kan forsvare ytringsfriheden og være solidarisk med Jyllands-Posten er ved at trykke tegningerne:

Striden drejer sig ikke om retten til at trykke tegningerne, men om brugen af ytringsfriheden. Stridens kerne var og er, om vi som ikke-muslimer skal indordne os under det muslimske forbud mod billeder, ikke mindst satiriske billeder, af Muhammed. For en avis var den naturlige måde at vise solidaritet med Jyllands-Postens afvisning af en sådan indskrænkning af ytringsfrihed at gøre, hvad mange europæiske aviser heldigvis gjorde: trykke tegningerne (Pittelkow, Ralf (10. februar 2006). “Berlingskes støtte.” *Jyllands-Posten*).

De sleske imamer og frygtens sprog

I denne frame er det de danske imamer, der holdes ansvarlige for de globale reaktioner med “deres løgne og spredning af misforståelser.” Historikeren og journalisten Lars Hedegaard er en person, som kan citeres for at have denne opfattelse af imamerne, en anden er Pia Kjærsgaard – begge med debatindlæg i Jyllands-Posten.

Kort tid efter at imamernes rejsehold havde været i Mellemøsten for at udsprede løgne om det land, der havde taget imod dem, forlød det, at Muhammed-sagen ville gå over i dansk pressehistorie. (Hedegaard, Lars (9. marts, 2006). “Det er nu, historien bliver skrevet.” *Jyllands-Posten*).

Boykot af danske produkter i den muslimske verden er blevet en realitet på baggrund af en uhyggelig misinformationskampagne, iværksat af en række

rundrejsende herboende muslimer fra Islamisk Trossamfund (Kjærsgaard, Pia (1. februar 2006) "Ambassadørens leflen var ynkelig." *Jyllands-Posten*).

Det, der opildner denne frame, er frygt. Frygt for islam, frygt for islamister og frygt for Mellemøsten. Endnu et citat fra en kronik af Lars Hedegaard er et godt eksempel på denne underliggende frygt i framingen og brugen af overdrevne elementer for at vinde forståelse for frykten.

Vi kan godt afskaffe det videnskabelige historiestudium og det meste af humaniora foruden de mange aspekter af de eksakte videnskaber, der strider imod islams helligskrifter. Folkeskolens pensum skal afstemmes med de islamiske lærdomscentres retningslinjer. De skabende kunstnere skal til at kikke sig over skulderen, før de bliver for frække. For under den muslimske kultur er der tradition for at skære halsen over på frisprogede folk (Hedegaard, Lars (1. februar, 2006). "Demokratiet på knæ." *Jyllands-Posten*).

Frame 2: Ytringsfrihed som en universel-vestlig menneskerettighed truet af islam

Hvor ytringsfriheden er absolut i frame 1, er frame 2 derimod baseret på en forståelse af ytringsfrihed som en menneskeret, der har begrænsninger juridisk set og ud af hensyn til andre menneskers følelser. Det er en framing, der optræder oftere og stærkere i takt med, at de globale reaktioner bliver værre og i forbindelse med statsministerens brug af metaforen "at skille fårene fra bukkene" i interviewet februar 2006.

Sponsorerne af frame 2 præsenterer det som et faktum, at Jyllands-Posten trykte tegningerne for at teste selvcensur i Danmark. Derfor ser de det som en nødvendighed at støtte trykningen af tegningerne, men de mener, at selve tegningernes karakter er provokerende på en unødvendig måde. Ansvarshavende redaktør for Berlingske Tidende Niels Lunde er sponsor af frame 2:

Det startede med, at Jyllands-Posten ville teste den danske selvcensur. Avisen var i sin gode ret til at bringe tegningerne, ligesom andre danske aviser var i deres gode ret til at vurdere, at provokationen var unødvendig og kunne opfattes krænkende. Jyllands-Posten har efterlyst opbakning fra andre danske aviser. Den *opbakning har avisen haft* hele tiden, naturligvis (Lunde, Niels (5. februar, 2006). "Hvad nu?" *Berlingske Tidende*).

Ytringsfriheden er imidlertid ikke en ny religion, en helligdom, som vi skal slå andre mennesker i hovedet med, blot for at vise, at vi har den. Vort frie ord er vores umistelige ret, men det udelukker ikke, at man tænker, før man taler. (Lunde, Niels (5. februar, 2006). "Hvad nu?" *Berlingske Tidende*).

Niels Lunde og hans avis Berlingske Tidende støtter retten til at trykke tegningerne, men ønsker ikke selv at trykke tegningerne, fordi de går ud over grænsen for, hvad der er anstændigt. I denne framing er den nationale kontekst af mindre betydning, og der refereres sjældent til denne, derimod er det globale

perspektiv af stor betydning for framens argumenter og forståelse af ytringsfrihed. Krisens kerne er i denne frame islamismen, islamisk fundamentalisme – det er den virkelige trussel mod ytringsfriheden og ikke kun i Danmark, men i hele verden. Med dette trusselbillede bliver andre aspekter og forklaringer fremsat som irrelevante. To citater fra ledere i Berlingske Tidende og Information beskriver dette trusselbillede:

Muhammed-krisen er noget helt andet og mere alvorligt: en global konfrontation med fascisme i form af yderliggående islamister og den mishandlede befolkning i mellemøstlige diktaturer, som er fristed til at følge den religiøse fascisme” (Leder (2. marts, 2006). “Det lille ord med den store virkning.” *Berlingske Tidende*).

Pointen er, at kampen mod totalitarismen i den aktuelle sammenhæng må føres som en kamp mod den totalitære tænkings konkrete undertrykkelsesformer snarere end en diffus ‘islamisme’: Kampen må gælde undertrykkelsen af kvinder, af ytrings-, tros- og foreningsfriheden, af andre menneskerettigheder (Leder (4. marts, 2006). “Til kamp mod totalitarismen.” *Information*).

Begge ledere ser krisen som værende langt mere alvorlig, end de fleste antager den for at være, da krisen ifølge disse ledere, repræsenterer en kamp mod en totalitarisme eller islamisme. Krisens ses i en global kontekst i denne framing, og den globale trussel er islamismen, som ikke kun er en trussel mod ytringsfrihed, men mod menneskerettigheder generelt. Framen opererer med eksempler på umenneskelige forhold i Mellemøsten og med en menneskerettighedsdiskurs, der er global i sit verdensperspektiv.

“Vi” er forsvarerne for islamismens ofre

Truslen fra islamismen indebærer et forsvar for ytringsfriheden og menneskerettigheder generelt, men dette forsvar vedrører i denne frame ikke kun danskere og folk i ”vesten”, men det er et forsvar, der også gælder folk i andre dele af verden, som en leder i Information er udtryk for: “Når vi forsvarer vores ytringsfrihed, må vi samtidig være bevidste om, at det også er den jordanske avisudgivers ytringsfrihed, vi forsvarer” (Leder (3. februar, 2006). “Ytringsfrihed.” *Information*).

Det er således ikke blot et forsvar, der skal føres på dansk jord, det transcenderer Danmarks grænser og bliver til et forsvar og en kamp med et globalt ansvar. Men i denne framing kan vi samtidig identificere en ”vi”-diskurs, hvor ”vi” repræsenterer de ”oplyste samfund”, der kæmper for ”dem” i Mellemøsten, ”de undertrykte befolkninger”, ”undertrykte kvinder” og ”ofre for islamismen”. Det er en ”vi”-diskurs, der udtrykker sympati for ”dem”, men ”de” bliver positioneret i en passiv rolle, og dikotomien ”os” og ”dem” bliver skabt gennem kategorierne

”forsvarer” og ”offer”.¹⁸ Man kan mene, at denne dikotomi og sympati-diskursen er en del af det såkaldte orientalistiske verdensperspektiv.¹⁹

Selvom de fleste af sponsorerne af frame 2 er opmærksomme på, at en skelnen mellem det at være ”muslim” og det at være ”islamist” og ”fundamentalist”, overtræder nogle af dem dog denne skelnen og benytter sig af generaliseringer om islam som religion.

Islam er modsat (kristendommen, red.) islam er almægtig og ufejlbarlig, en lovreligion, et system, hvor troen og loven hænger sammen, hvor svarene på alle tilværelsens spørgsmål er givet i den hellige bog. De er ikke til diskussion, og de er slet ikke til at spotte. Vi må forstå, at nogle muslimer, også her i landet, tænker fundamentalt anderledes end os, og nogle af dem vil simpelthen ikke acceptere vores livssyn og vores demokratiske værdier (Lunde, Niels (5. februar, 2006). ”Hvad nu?” *Berlingske Tidende*).

Niels Lunde skriver her islam og ikke islamisme, og portrætterer derved islam som en statisk religion, der kun kan praktiseres på en måde, selvom virkeligheden er langt mere kompleks. Han benytter sig ikke af generaliseringer, når han taler om muslimer, idet han sætter ordet ”nogle” foran muslimer, og herved understreger han, at det er en bestemt gruppe af muslimer, han omtaler. Dog placerer han ikke disse inden for kategorien ”islamister”. Disse er ”nogle muslimer”, som tænker anderledes end ”os”, og de kan ikke være en del af ”os” og ”vores livssyn og demokratiske værdier”. Niels Lunde forklarer ikke yderligere, hvem ”vores” referer til, eller hvad disse værdier indebærer og går hermed ud fra, at læseren allerede har en forståelse herfor. Han taler til ”os” og ikke til ”dem”.

Ytringsfrihed – men...

Framen ”ytringsfrihed som en universel-vestlig menneskerettighed truet af islamismen” bliver forstærket og optræder hyppigere, som de globale reaktioner bliver værre. Denne forstærkning kan også tolkes som en modreaktion på Anders Fogh Rasmussens brug af metaforen ”at skille fårene fra bukkene”. En leder i *Berlingske Tidende* er et eksempel herpå.

Situationen er nu den, at statsministeren, Jyllands-Posten og flere andre kommentatorer angriber dem, der nok forsvarer ytringsfriheden, men som tilføjer det lille ord ”men.” Alle dem, der tilføjer disse tre bogstaver, er, forstår man, på vej til at beskære ytringsfriheden. Disse mennesker, medier og virksomheder har statsministeren udnævnt til bukkene, dem der svigtede, fordi de – og vi - tilføjer et ”men.” Det er vi nu ikke ene om at gøre. Ytringsfriheden er i dansk lov faktisk forsynet med adskillige gange men” (Leder (2. marts, 2006). ”Det lille ord med den store virkning.” *Berlingske Tidende*).

¹⁸ Wodak 1996

¹⁹ Said 1978

Lederen argumenterer for, at ytringsfrihed skal praktiseres med et men – der udtrykker en respekt for folks følelser, men lederen påpeger også det faktum, at dette ”men” er til stede i den dansk lovgivning om ytringsfrihed. Det er en pointe, der ofte bliver fremhævet i denne framing efter statsministerens interview, men det er en også en pointe, der ofte bliver overskygget af framens fokus på islamismen som den egentlige trussel.

De skyldige imamer

Hovedaktørerne i denne frame er statsministeren, Jyllands-Posten, danske imamer, islamister og undertrykte befolkninger. Anders Fogh Rasmussen og Jyllands-Posten bliver beskrevet som stædige i deres forsvar for ytringsfriheden, da de opfatter brugen af ”men” i relation til ytringsfrihed som et svigt. Et ”men”, som i denne frame, er udtryk for ”den rette” brug af ytringsfriheden.

De danske imamer er de personer, der bliver tillagt en stor del af ansvaret for de globale reaktioner, som en leder i Information er udtryk for: *”I stedet må man konstatere, at globaliseringen af konflikten med efterfølgende massehysteri, som ikke mindst skyldes danske imams ihærdige mellemkomst, har markeret nogle skillelinjer og grundlæggende forskelle”* (Leder (3. februar, 2006). *”Ytringsfrihed.” Information.*).

Ved at tillægge imamerne ansvaret undgår framen at berøre emnet om regeringens ansvar i krisen.

Islamisterne og islamismen repræsenterer selve truslen mod ytringsfrihed som en menneskeret, og disse er nøglepersoner i karikaturkrisen, ifølge frame 2, da de portrætteres som krisens kerne.

Medlidenhed

Medlidenhed er det karakteristiske ved sproget i denne frame. En frame, der opererer med begreber såsom menneskerettigheder, respekt og tolerance. Ord som kvindeundertrykkelse, stening, menneskerettighedsforbrydelser bruges til at beskrive, hvad kerneproblemet ved krisen er, nemlig islamisme og denne form for totalitarisme. For at vinde forståelse for framens argumenter vælger sponsorerne at fokusere på deres egne argumenter og deres verdenssyn og fremstiller ikke andres argumenter, ligesom vi ser det er tilfældet i frame 1. Sponsorerne af frame 2 ønsker at skabe et tilhørsforhold til en global verden, et ansvar i denne verden, der indebærer forsvaret for alle menneskers rettigheder, men de ender op i et orientalistisk sprog, hvor ”vi” ved bedst, hvor ”vi” kæmper for ”dem” – ”ofrene”. Framingen italesætter et håb for alle menneskers frihed, men det er en frihed, der baseres på ”vores” præmisser.

Frame 3: En dæmonisering af muslimer er sagens kerne, ikke ytringsfrihed

Vi har identificeret en tredje og sidste overordnet frame i vores artikelmateriale og har valgt at kalde denne: "Dæmoniseringen af muslimer er sagens kerne, ikke ytringsfrihed". Man kan mene, at denne frame er et forsøg på at "reframe" – gå op imod frame 1 "ytringsfrihed som en dansk frihed". Størstedelen af frame 3-sponsorerne er kendte danske intellektuelle, og det er i høj grad i debatindlæg og kronikker, at vi lokaliserer frame 3 – dog er den også at finde i Politikens ledere.

Frame 3 bruger meget plads og energi på argumenter og eksempler, der søger at modbevise, at karikaturkrisen i sit udgangspunkt handler om ytringsfrihed. Dog går den ikke imod Jyllands-Postens ret til at trykke tegningerne, som en leder i Politiken er et eksempel på:

Her på Politiken har vi fra første færd forsvaret Jyllands-Postens ret til at dumme sig. Det er en umistelig del af ytringsfriheden at dumme sig og skrive, tegne eller sige det forkerte. Som John Stuart Mill har udtrykt det, er det ofte først i mødet mellem det rigtige og det forkerte, at vi kan se, hvad der er rigtigt. Derfor mener vi heller ikke, at chefredaktøren skal gå af (Leder (9. februar. 2006). "Midt i stormen." *Politiken*).

Politiken forsvarede Jyllands-Postens ret til, hvad de kalder "at dumme sig". Politiken forklarer, at man nogle gange skal dumme sig for at finde frem til, hvad der er forkert og rigtigt. Men problemet er ikke Jyllands-Postens dumhed, men at denne dumhed ikke var en tilfældighed, ifølge Politiken. Frame 3 søger at rette læserens opmærksomhed på den nationale kontekst, som tegningerne er trykt i, og framer kerneproblemet i krisen som værende Jyllands-Postens politiske dagsorden.

Juraprofessor Eva Smith kalder det for et almindeligt klima af kritik og mistro "Men Jyllands-Postens tegninger var kun en brik i et almindeligt klima af kritik og mistro over for muslimer. Derfor var mange begejstrede; 'Så kan de lære det!' Og derfor var der ingen, som protesterede(...)Tegningerne var dråben, der fik bægeret til at flyde over" (Smith, Eva (18. februar 2006. "Muhammedsagen: Ytringsfrihed – en syg undskyldning." *Politiken*).

Citatet indeholder metaforen "dråben, der fik bægeret til at flyde over", og denne slags metafor bruges ofte i frame 3 som et billede på den nationale kontekst, som tegningerne blev bragt i. Det er en national kontekst – et bæger fyldt med nationalisme, racisme og islamofobi, som advokat Sune Skadegård beskriver det i en kronik:

Islam er under angreb i Danmark og har været det igennem længere tid, særligt efter 11. september. Muslimer er blevet forhindret i at opføre moskeer, få anlagt gravpladser, bære tørklæder og holde møder. Muslimer bliver forfulgt på gaden med ord og med slag. Muslimske forretninger og klubber udsættes for hærverk. Muslimer overvåges, arresteres og fremstilles i pressen som uciviliserede og

'utilpassede', hvis ikke terrorister. Dråben kom med tegningerne. Lad os sparke på dem, vi i forvejen holder nede mod gruset. Islamofobien raser. Muslimer i Danmark skal reagere; alt andet ville være naturstridigt” (Thorsen, Sune Skadegård (9. februar, 2006). “Den hvide mands ytringsfrihed.” *Politiken*).

Sune Skadegård forklarer, at tegningerne og karakteren af disse er udtryk for, hvordan islam og muslimer reelt opfattes og behandles i Danmark. Det er et aggressivt portræt af en undertrykt religiøs gruppe, som denne frame præsenterer os for. Sponsorerne af frame 3 sammenligner ofte situationen med antisemitisme for at skabe sympati for, hvad framingen opfatter som kerneproblemet. Tegningerne bliver fremet som et bevis på en voksende islamofobi.

Framesponsorerne benytter sig ofte af eksempler fra andre danske sager, hvor religiøse følelser er blevet prioriteret frem for retten til ytringsfrihed som bevis for, at krisen i sit udgangspunkt ikke omhandler ytringsfrihed. Vi ser et eksempel herpå i historikeren Rune Engelbreth Larsens klumme i *Politiken*.

Jyllands-Postens chefredaktør, Carsten Juste, har i stedet valgt atter at ramme avisens yndlingsprygelknabe, muslimerne. Gentagne gange har han henvist til, at danske kristne i modsætning til danske muslimer har »gennemlevet« forargelsen over at se religiøse symboler nedværdiget og bespottet – men hvor var Justes kamp mod selvcensuren i 2003 i sagen om jesussandalerne? (Larsen, Rune Engelbreth (11 februar, 2006) “Tendens: Jyllands-Postens selektive selvcensur.” *Politiken*).

Citatet bruger eksemplet med jesussandalerne, hvor sandaler med et jesusportræt blev taget væk fra butikshylderne på grund af en kritik af disse som blasfemiske fra kristne grupper. Historien blev bragt i nyhederne, men vakte ikke større postyr og aspekter som ytringsfrihed og selvcensur kom aldrig på tale.²⁰ For at forklare hvorfor karikaturkrisen kobles med ytringsfrihed, peger framesponsorerne på politisk spin og på de to interviews med Anders Fogh Rasmussen.

Moralske standarder

Selvom motivet med reframingen er at redegøre for, at offentliggørelsen af tegningerne intet har at gøre med ytringsfrihed, inkluderer framesponsorerne diskussioner om ytringsfrihed og brugen heraf, som nedenstående citat af tidligere udenrigsminister(V) Uffe Ellemann-Jensen er et eksempel på.

Men nu handler det ikke om jura, men om moralsk ståsted. Spørgsmålet er alene, hvor man skal trække grænserne for anvendelse af ytringsfriheden. Her har Jyllands-Posten klart demonstreret, at der findes grænser. Det skete for eksempel, da ledelsen afviste at bringe karikaturer af Holocaust. Det var efter min mening en korrekt beslutning. Men den viste, at der altså er grænser – og diskussionen burde derfor bringes tilbage til at handle om, hvorvidt disse grænser blev

²⁰ Larsen og Seidenfaden 2006

overtrådt med offentliggørelsen af Muhammed-karikaturerne.”(Ellemann-Jensen, Uffe (2. marts 2006). “Fårene & bukkene: Humor skal forsone ikke såre.” *Berlingske Tidende*).

Alternative diskurser til diskursen “enten er du med os – eller også er du mod os” præsenteres ved at benytte ord såsom moral, respekt og grænser. Vi opfatter disse alternative diskurser som et forsøg på at bringe mere kompleksitet og ansvar ind i forståelsen af ytringsfrihed. For at forstærke argumenterne benyttes eksempler på virkelige sager om selvcensur, og disse beviser, ifølge framen, at ytringsfriheden har grænser.

Reframingen søger at underminere logikken bag den dominerende frame ved at bringe argumenter, der betvivler selve denne.

Den, der ytrer sig, kan blive mødt af kritik og i værste fald fordømmelse. Den, der fordømmer, fornægter ikke ytringsfriheden, men kritiserer den konkrete ytring, og den der kritiseres, kan ikke forsvare sig med blot at henvise til ytringsfriheden, men må give svar inden for samme diskurs. (Zahle, Henrik (13. februar, 2006). “Muhammedtegningerne: Er dette en sag om ytringsfrihed?” *Politiken*).

Henrik Zahle forklarer, at en del af ytringsfriheden indebærer, at man kan blive mødt med kritik, og det at kritisere er ikke det modsatte af ytringsfriheden, men netop et eksempel på, at den findes. I stedet for ytringsfrihed bør det ifølge framen være tegningerne, der står til diskussion, og spørgsmål om, hvorvidt deres karakter er stødende. Sådanne spørgsmål er udtryk for ytringsfrihed. Denne forståelse af ytringsfrihed og af krisen udfordrer logikken bag både den dominerende ytringsfriheds-frame og frame 1 og 2.

En fri presse?

Når ytringsfrihed berøres inden for frame 3 rejses spørgsmål om, hvorvidt Danmark har en fri presse, og om ytringsfrihed overhovedet gælder for alle borgere i Danmark. Professor i international politik Ole Wæver rejser sådanne spørgsmål.

Hvis trykningen af de mest hårdhændede indlæg er en selvfølgelig ret, bliver det også lettere for en regering at kritisere en avis – og Fogh kunne have lagt distance til tegningerne langt mere effektivt. For det bliver ikke opfattet som censur. Det gør det kun i et halv-autoritært styre, hvor pressen nervøst lytter til tegn på regeringens vel- eller uvilje (Wæver, Ole (1. marts, 2006). “Frihed til at lade være.” *Kristeligt Dagblad*).

Når denne frame vækkes til live italesættes en mistro over for Jyllands-Postens motiver med at offentliggøre tegningerne, samt en mistro over for statsministerens aftale med Jyllands-Posten og håndteringen af de 11 ambassadører. Det var ikke muligt for statsministeren at kritisere tegningerne –

hvorfor ikke spørger framen. Hvis pressen og politik er adskilt i Danmark, og ytringsfrihed og fri presse er selvfølgelige, hvorfor kunne han så ikke rejse kritik?

En stædig statsminister på sin høje hest

Der er mange aktører inden for denne frame og mange polariserede roller. Statsministeren tillægges adjektiver som arrogant og stædig og anklages for at manipulere med sandheden. Han holdes ansvarlig for den drastiske udvikling af krisen med henblik på hans afvisning af de 11 ambassadører. Jyllands-Posten og regeringens støtteparti Dansk Folkeparti betegnes tillige som ansvarlige for krisens udfald på grund af deres medpart i at ”fylde glasset” med nationalisme og anti-islamiske holdninger. Georg Metz beskriver det på denne måde.

Ikke så få af bannerførerne med flertallet i ryggen er gamle venstrefløjsfolk – for nu at give fænomenet ansigt – med koryfæer som B.T.’s oppumpede regeringstalerør redaktør Erik Meier Carlsen, den tidligere marxistiske historiker Lars Hedegaard, tidligere VS-kandidat, senere socialdemokratiske indenrigsminister Karen Jespersen og tidligere marxistiske litteraturmand, senere socialdemokratisk statsministerspindoktor Ralf Pittelkow. Disse folk og flere til, samt en mindre brigade af yngre (kvindelige) teologer (....) har hver for sig og til sammen i den borgerlige presse og i det borgerlige meningsunivers legitimeret Dansk Folkepartis synspunkter og handlinger, arbejdet ihærdigt på at berede partiets salonfæhighed og selv derved skabt sig solide positioner i det nye magtfundament, som statsministeren med flid har støbt for den borgerlige kulturkamp og fastholdelse af magten. (Metz, Georg (11. februar 2006). ”Intermetzo: Isolér Dansk Folkeparti.” *Information*).

Sponsorerne af frame 3 benytter sig ofte af personlige angreb, som citatet illustrerer, og framen opererer med beskyldninger om en mainstreaming af nationalistiske holdninger i det danske samfund – en mainstreaming, der kobles med en politisk magtkamp ledet af statsministeren. Det er et spin af politiske magtkampe koblet med anti-islamisme og racistiske holdninger, som frame 3 søger at afsløre.

Danske muslimer præsenteres i denne frame som medborgere. De danske imams rejse til Mellemøsten bliver kaldt for en naturlig og forudsigelig reaktion på grund af sammenbruddet af dialog med den danske regering. Framen tager det udgangspunkt, at imamerne indtager rollen som syndebukke, og denne syndebukkemekanisme er en del af hverdagslivet i Danmark.

Et didaktisk sprog

Frame 3 starter ofte ud med at forklare, at ytringsfriheden har begrænsninger ifølge dansk lovgivning. Når dette juridiske perspektiv er præsenteret, følger ofte moralske argumenter med ord som ”respekt”, ”dialog”, ”civiliseret opførsel” og ”medborgere.” Formålet med frame 3 er i høj grad at modbevise, at krisen

handler om ytringsfrihed, og for at opnå dette formål benytter sponsorerne sig af eksempler fra fortiden, hvor ytringsfriheden er blevet begrænset af hensyn til religiøse følelser, såsom Holocaust-tegningerne som Jyllands-Posten afviste at offentliggøre, jesussandalene og den kontroversielle Jesus-film af den danske provokatør og filminstruktør Jens Jørgen Thorsen. Sproget i framen bliver til tider didaktisk, aggressivt og frustration kan også spores i framingen.

Framesponsorerne benytter sig ikke af ord som “forsvar” eller “kamp”, som ofte optræder i de to andre frames. Løsningen bliver i denne framing præsenteret som dialog, medborgerskab og respekt.

De tre frames – en kamp mellem “news” og “views”

Hvem sponsorerer hvilke frames?

Det har ikke været svært at identificere, hvilke aviser der sponsorerer hvilke frames.

Frame 3 er dominerende i ledere og klummer i Politiken. Frame 2 finder vi i et stort antal af ledere og klummer i Berlingske Tidende, Information og Kristeligt Dagblad, og endelig sponsoreres frame 1 af ledende artikler og klummeskribenter i Jyllands-Posten, Ekstra Bladet og B.T.

Den største del af debatindlæg og kronikker i Politiken skrevet af danske intellektuelle og politikere sponsorerer frame 3. Forfatterne er ofte kendte danske advokater eller politikere til venstre for midten, på nær Venstrepolitiker Uffe Ellemann-Jensen.

I Jyllands-Postens debatindlæg og kronikker er frame 1 dominerende, og artiklerne er ofte skrevet af personer kendt i Danmark for deres anti-islamiske holdninger og af politikere, der tilhører det ekstreme højre.

Størstedelen af kronikker og debatindlæg i Berlingske Tidende sponsorerer frame 2 og er ofte skrevet af danske politikere fra den politiske midte eller af danske forretningsfolk. Kronikker og debatindlæg i Information og Kristeligt Dagblad italesætter alle tre frames og en dominerende frame kan ikke identificeres.

Kronikker og debatindlæg i Ekstra Bladet og B.T. er sjældne, og det er i højere grad i korte læserbreve, at vi kan lokalisere frame 1 som den dominerende frame, dog lokaliserer vi også frame 2 og 3 i disse.

En politisk magtkamp i dansk journalistik

Alle tre frames er meget forskellige i deres argumenter, i sprog og i verdensperspektiv. I vores empiriske materiale kan vi identificere frame 1 som den dominerende. Vi kategoriserer frame 3 som et forsøg på en reframing ud fra

dens konstante modargumenter og insisteren på en dansk virkelighed af nationalisme. Det er et perspektiv, vi ikke finder i de andre frames. Vi placerer frame 1 og 3 som hinandens modsætninger, mens frame 2 falder ind et sted imellem disse, eftersom den ikke diskuterer den nationale kontekst eller går op imod den dominerende frame om ytringsfrihed, men i stedet vælger at fokusere på det globale perspektiv.

Hver frame sponsoreres af forskellige danske aviser og er udtryk for tolkninger af krisen og af ytringsfrihed, der er i konflikt med hinanden. Vores analyse løfter sløret for en kamp i dansk journalistik – en kamp, der i høj grad er influeret af bladhusenes politiske standpunkt. Den journalistiske vinkel, nyhedsreportager og faktuelle oplysninger synes i højere grad at være afhængige af avisens politiske standpunkt end af journalistiske principper. Vi ser tillige, hvordan avisernes redaktører indtager roller som politiske aktører i krisens forløb. De proklamerer deres holdning til krisen i ledere og nyhedsanalyser og kæmper indbyrdes om, hvem der har ret, og hvem der har uret. Hvilke debatindlæg og kronikker, der bliver bragt i hvilke aviser afspejler i høj grad den respektive avis’ politiske standpunkt, da størstedelen af artiklerne bragt i en avis, stemmer overens med de holdninger, vi finder i avisens ledere. Dette faktum kan dog også være en afspejling af, at man som læser vælger en avis, hvis holdninger stemmer overens med ens egne. Dette er ikke et mærkeligt valg, men at konstatere at der er et valg, henleder igen opmærksomheden på, at ”news” og ”views” har et tæt forhold i de danske aviser.²¹ Vores analyse af de 232 artikler peger på en struktur i den danske mediedebat under karikaturkrisen, der i høj grad synes at have ligheder med den gamle parti-presse struktur.

En mainstreaming af højreorienteret politik?

Et interessant aspekt ved vores analyse er forholdet mellem frame 1 og 3. Disse frames er hinandens modsætninger, de er bevidste om den andens eksistens og søger begge at underminere den anden. Som analysen demonstrerer, indebærer frame 1 en ”vi”-diskurs, som ekskluderer muslimer fra at være en del af ”os”. Ord som ”islam” og ”muslimer” knyttes til negative diskurser og ansvaret for den globale krise placeres på de danske imamer og regimerne i Mellemøsten. Det ”at være muslim” stemmer ikke overens med det ”at være dansk” og ”islam” portrætteres som ”undertrykkende”, ”fremmed” og ”middelalderlig”. Frame 1 er en framing, der har fællestræk med nationalisme og racisme.²²

Frame 1 sponsoreres af Jyllands-Posten, Ekstra Bladet, B.T., den politiske leder af Dansk Folkeparti, Pia Kjærsgaard, samt andre af hendes kollegaer. Når en juraprofessor i Politiken skriver, at ”...Jyllands-Postens tegninger var kun en brik i et almindeligt klima af kritik og mistro over for muslimer (Smith, Eva (18 februar 2006. ”Muhammedsagen: Ytringsfrihed – en syg undskyldning.” *Politiken*) er frame 1 så netop ikke et billede på dette klima? Tegningerne var den

²¹ Hjarvard 2006

²² Wodak 1996

sidste dråbe. Den sidste dråbe af en nationalisme og racisme, som synes at få stadig mere spalteplads i de danske medier.

Forskellige danske medieundersøgelser²³ konkluderer tillige, at religionen islam oftest knyttes til ekstremisme i de danske medier. Islam bliver i nyhedsreportager og analyser tillagt ord som "undertrykkende", "middelalderlig" og "farlig"²⁴, og den beskrives som en religion, der ikke hører til i det danske samfund. Når "muslimer" bliver berørt i medierne, placeres denne kategori ofte i modsætning til kategorien "dansker".²⁵ Medieundersøgelserne redegør yderligere for, at reportager om "muslimer" og "etniske minoriteter" i de fleste tilfælde omhandler vold og kriminalitet.²⁶ I disse reportager præsenteres gerningsmændenes etniske oprindelse som selve forklaringen for volden og den kriminelle handling.²⁷ Kriminaliteten udført af de "etniske minoriteter" kobles desuden med adjektiver såsom "farlig" for udviklingen af det danske samfund.²⁸

Vi må huske på, at en frame skal placeres i et eksisterende system af frames for overhovedet at give mening. Frame 1 placerer sig i et eksisterende system af nationalistisk framing – en framing, der synes at indtage en dominerende position i den danske mediedækning af islam og etniske minoriteter, som forskellige medieundersøgelser også redegør for.²⁹ Den nationalistiske framing er en, som Pia Kjærsgaard er hovedsponsor af.

Nutidens indvandrere er for det meste mennesker fra den tredje verden og hovedsagelig muslimer, som ikke har nogen som helst vilje til at blive en del af danskheden. Tværtimod ankommer disse mennesker med bagagen fuld af noget helt andet. De kommer ofte med den dybeste foragt for alt vestligt, for alt dansk og for alt kristent. De kommer med bagagen fuld af mandschauvinisme, af rituelle slagtninger, af omskæring af pgebørn og af kvindeundertrykkende tøj og traditioner, som hører hjemme i den mørkeste middelalder. Og frem for alt ankommer mange med bagagen fuld af religionsfanatisme, bedrevenen og arrogance (Kjærsgaard, Pia (årstalemøde 1999). *Dansk Folkeblad* nr. 5 (1999).

Citatet er taget fra en tale tilbage i 1999. Logikken i framingen minder i høj grad om den logik, vi finder i frame 1 under karikaturkrisen. Når Stig Hjarvard argumenterer for, at medierne har magten til at forstærke allerede eksisterende frames, kan vi således argumentere for, at mediedebatten under karikaturkrisen er et eksempel på en forstærkning og mainstreaming af ekstreme højreorienterede argumenter og holdninger? Som vores analyse illustrerer, afhænger svaret på dette spørgsmål af, hvilken avis man læser.

²³ Hervik 2002, Hussain et al. 1997

²⁴ Hervik 2002: 174-6

²⁵ Hervik 2002, Hussain et al. 2001

²⁶ Hussain et al. (1997), Hervik (2002), Gaarde Madsen (2000)

²⁷ Hussain et al. 1997: 67-71

²⁸ Hussain et al. 1997, Hervik 2002

²⁹ Hervik 2002, Hussain et al. 1997; Andreassen 2005

Konklusion

Ytringsfrihed og pressefrihed opfattes som hjørnestene i det danske demokrati. Det faktum, at ingen af de syv aviser benægter Jyllands-Postens ret til at trykke tegningerne, understreger den entydige støtte, som ytringsfrihed og pressefrihed har i Danmark. Det er ikke retten til ytringsfrihed, der betvivles i de danske mediedebatter under karikaturkrisen, det er, hvordan denne ret bør praktiseres, der i høj grad sættes spørgsmålstegn ved.

Jyllands-Posten har redegjort for, at tegningerne var en test af selvcensur i Danmark i relation til muslimske emner og et forsøg på at forsvare ytringsfriheden. Statsminister Anders Fogh Rasmussen støtter denne redegørelse og understreger betydningen af ytringsfrihed for det danske demokrati. Jyllands-Posten og statsministeren er sponsorer af framingen af krisen som ytringsfrihed, hvilket har været og stadig er den dominerende forklaring på karikaturkrisen i Danmark.

Dog kan vi identificere tre overordnede frames i den danske mediedebat i vores interesseperiode 15. januar til 15. marts 2006. Disse tre frames berører alle framen ytringsfrihed – dog på forskellige måder. De største forskelle mellem de tre frames kan spores i de overskrifter, vi har givet dem:

Ytringsfrihed som en dansk frihed

Ytringsfrihed; en universel-vestlig menneskeret truet af islamismen

Dæmoniseringen af muslimer er sagens kerne, ikke ytringsfrihed

Vores analyse afslører, at hver frame har ligheder med en politisk ideologisk overbevisning og lokaliseringen af frame 1, 2 eller 3 afhænger i høj grad af, hvilken politisk overbevisning den pågældende avis har. Nyhedsperspektivet og nyhedsanalyserne er en afspejling af avisens politiske standpunkt. Den danske mediedebat er et eksplicit eksempel på en såkaldt repolitisering af de danske aviser, og det er en repolitisering, der skaber en politisk magtkamp i dansk journalistik. I denne mediedebat kan vi yderligere identificere tydelige spor af et nationalistisk og racistisk sprog – som Dansk Folkeparti er velkendte brugere af.

På en måde kan vi konkludere, at mediedebatten i de tre måneder er mere aggressiv, mere provokerende og mere polariserende i sin karakter end selve tegningerne. I stedet for at være en test af selvcensur blev tegningerne et bevis på en politisk magtkamp i det danske samfund, udtrykt gennem medierne og et bevis på, at ytringsfrihed ikke har en entydig betydning i et demokratisk samfund som det danske – men mange alt afhængig af, hvilke stemmer vi hører, og hvilke aviser vi vælger at læse.

Bibliografi

- Allern, Sigurd (1996): *Kildernes Makt*. Oslo: Pax.
- Almajed, Fahmy & Borg, Orla (2001): *Indvandrerne, danskerne og medierne: en dialog om fire hovedemner i debatten*. Danske Dagblades Forenings debatserie nr. 17. København: Danske Dagblades Forening.
- Andreassen, Rikke (2005): *Mass medias's construction of gender, sexuality, race and nationality. An Analysis of the Danish News Media's Communication about Visible Minorities*. Toronto: University of Toronto.
- Dahl, Henrik (2001): *Meninger og medier: folkeviljen – og valget mellem helvedes- og himmerigsvisionen*. Danske Dagblades Forenings debatserie nr. 15. København: Danske Dagblades Forening.
- Entman, Robert M. (1993): "Framing: Toward Clarification of a fractured paradigm." *Journal of communication* vol. 43 (2), 51-58.
- Frøbert, Knud Aage (1998): *Massemediernes ansvar*. Aarhus: Akademisk Forlag.
- Goffman, Erving (1986): *Frame Analysis*. Northeastern University Press.
- Hervik, Peter (2002): *Mediernes muslimer. En antropologisk undersøgelse af mediernes dækning af religioner i Danmark*. København: Nævnet for Etnisk Ligestilling.
- Hervik, Peter (2006): "The Emergence of Neo-nationalism in Denmark, 1992-2001." In: Gingrich, Andre and Banks, Marcus (eds.). *Neo-Nationalism in Europe and Beyond: Perspectives from Social Anthropology*. (pp. 136-161). Oxford: Berghan Books.
- Hjarvard, Stig (1995): *Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati*. Denmark: The Media Commission of the Prime Minister's Department.
- Hjarvard, Stig (2006): "Religion og politik I mediernes offentlighed." In: Christoffersen, Lisbet (ed.). *Gudebilleder*. (pp. 44-71). København: Tiderne Skifter.
- Hussain, Mustafa, Yilmaz, Ferruh & O'Connor, Tim (1997): *Medierne, Minoriteterne og Majoriteten – en undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs i Danmark*. København: Nævnet For Etnisk Ligestilling.
- Iversen, Hans Raun (2001): "Folket, staten, folkekirken og muslimerne i Danmark." I: Islamisk-Kristent Studieceter (ed.) *Muslimer og kristne ansigt til ansigt*. København: Islamisk-Kristent Studieceter.
- Jensen, Bent (2000): *De Fremmede i Dansk Avisdebat. Fra 1870'erne til 1990'erne*. København: Spektrum.
- Johannessen, Lene (1996): *New Limits: A legal comment on a case about freedom of expression and hate speech*. København: The Danish Centre For Human Rights.
- Krogh, Torben (2001): *Kampen for folkestyret: parlamentarisme, systemskifte og Viggo Hørup*. Danske Dagblades Forenings debatserie nr. 1. København: Danske Dagblades Forening.
- Larsen, Rune Engelbreth & Seidenfaden, Tøger (2006): *Karikatur Krisen. En undersøgelse af baggrund og ansvar*. København: Gyldendal.
- Lund, Anker Brink (2001): *Forskning om medier og demokrati*. Danske Dagblades Forenings debatserie nr. 16. København: Danske Dagblades Forening.
- Madsen, Gaarde Jacob (2000): *Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet*. København: Magtudredningen.
- Møller, Per Stig (2001): *Den fjerde statsmagt: det morderne spil mellem politikere og medier*. Danske Dagblades Forenings debatserie nr. 5. København: Danske Dagblades Forening.
- Nannestad, Peter (2001): "Den svære integration: danskere og de nye etniske minoriteter." I: Peter Seeberg (ed.) *Ubekvemme Udfordringer. Aktuelle tendenser i den danske og europæiske indvandrerdiskussion*. (pp. 13-31). Odense: Odense Universitetsforlag.
- Olsen, Birgitte Kofod (2004): "Introduktion." I: Institut for Menneskerettigheder (ed.) *Ægtefællesammenføring i Danmark. Udredning nr. 1*. (pp. 7-16). København: Institut for Menneskerettigheder.
- Press, Bill (2001): *Spin this! All the Ways We Don't Tell the Thruth*. New York: Pocket Books.

- Rosenfeldt, Mattias Pape (2006): *Muslimers Medierepræsentation. En undersøgelse af grundlaget for at etablere en specialavis for muslimer i Danmark*. Specialeopgave, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling. København: University of Copenhagen.
- Saïd, Edward W (1978): *Orientalism*. London: Penguin.
- Seidel, Claus (2006): "Bladtegningens tradition; telefon fra Jyllandsposten." I: Anders Jerichow and Mille Rode (ed.): *Profet-affæren. Et Pen-dossier om 12 Muhammed-tegninger – og hvad siden hændte...* (pp. 11-14). København: Dansk Pen.
- Vreese, de Cl. (2000): *Framing Europe*. Television news and European integration: Aksant.
- Wodak, Ruth (1996): "Others in Discourse: Racism and Anti-Semitism in Present-Day Austria." *Research on Democracy and Society*. Vol. 3., 275-296. JAI Press INC.
- Ørsten, Mark (2003): *Transnational politisk journalistik – en analyse af danske EU-journalistik fra 1991-2001*. Ph.d. Journalistik. Roskilde: Roskilde Universitetscenter.
- Østergård, Uffe (1991): *....Og verden kom til Danmark*. Viborg: Hjulet.

Online artikler

- Freidel, David (1996): "Maya warfare, myth and reality." In: Paul Hofstetter (ed.), *Yaxuna archaeology project* [Online]. URL: <http://tesla.csuhayward.edu/sacredplaces/yaxuna/YaxFrames.html> [March 15, 2003].
- Singh, Jyoti S. (2003 if publishing date is available): Is the world's population getting older? *The Earth Times* [Online]. URL: http://www.earthtimes.org/mar/populationsistheworldspopulationmar15_98.htm [15 March 2003].
- Nielsen, Mie Femø (2004): *Hvad er spin?*: <http://www.spinnesiden.dk/definitions/spin.php> [September 29, 2006]
- NOU (Norges offentlige utredninger) (1999): "Ytringsfrihed bør finde Sted." NOU 27. *Statens forvaltningstjeneste*. Oslo:
- http://www.dep.no/jd/norsk/dok/andre_dok/nou/012005-020029/dok-bn.html [September 29, 2006].

Hjemmesider

- Danmarks Statistik www.dst.dk
- Folketinget www.folketinget.dk
- Information fra Folketinget 13. januar 2006 www.folketinget.dk/pdf/ark9.pdf
- Pressenævnet www.pressenævnet.dk
- Journalistforbundet www.journalistforbundet.dk
- Center for Journalistik og Efteruddannelse www.cfje.dk

Juridiske dokumenter

- Danish Constitutional Act § 77
- Media Liability Act § 34, ½1: LBK number 85 of February 9, 1998
- Jersild mod Danmark, 24. september 1994